

Pers en Voorlichting

Hof van Justitie van de Europese Unie

PERSCOMMUNIQUÉ nr. 68/14

Luxemburg, 30 april 2014

Conclusie van de advocaat-generaal in de gevoegde zaken C-473/13 en C-514/13 en in zaak C-474/13

Bero/Regierungspräsidium Kassel, Bouzalmate/Kreisverwaltung Kleve en Pham/ Stadt Schweinfurt, Amt für Meldewesen und Statistik

Volgens advocaat-generaal Bot mag een lidstaat, behalve in uitzonderlijke omstandigheden, een onderdaan van een derde land in afwachting van een verwijdering niet in een gevangenis in bewaring stellen met het argument dat er op een deel van zijn grondgebied geen speciale centra zijn, ook al heeft die onderdaan met de bewaring in de gevangenis ingestemd

De „terugkeer“-richtlijn¹ bepaalt dat de lidstaten, wanneer onderdanen van een derde land hun verwijdering afwachten, naar de minst dwingende maatregelen moeten grijpen, volgens een trapsgewijze verzwaring, gaande van de toekenning van een termijn voor een vrijwillig vertrek tot een maatregel van bewaring. Wanneer de autoriteiten voor bewaring kiezen, moet deze plaatsvinden in een speciaal centrum. De bewaring mag alleen bij wijze van uitzondering in een gevangenis plaatsvinden en in dat geval moet de lidstaat garanderen dat de vreemdeling gescheiden wordt gehouden van de gewone gevangenen.

In Duitsland is het aan de deelstaten (Länder) om de bewaring van illegaal verblijvende onderdanen van derde landen ten uitvoer te leggen. Ten tijde van de feiten beschikten tien van de zestien Duitse Länder niet over speciale centra voor vreemdelingenbewaring, zodat onderdanen van derde landen in afwachting van verwijdering in die Länder werden ondergebracht in gevangenissen en in sommige gevallen aan dezelfde regels en beperkingen werden onderworpen als de gewone gedetineerden.

Aangezien het Land Hessen niet beschikte over een speciaal centrum voor bewaring dat plaats bood aan vrouwen, is mevrouw Adala Bero, die de Syrische nationaliteit heeft, van 6 januari tot en met 2 februari 2011 in bewaring gehouden in de gevangenis van Frankfurt, waar zij niet gescheiden is gehouden van de gewone gevangenen. De heer Ettayebi Bouzalmate, Marokkaans onderdaan, is bij gebrek aan speciale centra voor bewaring in het Land Beieren gedurende een periode van drie maanden in bewaring gehouden in een aparte afdeling van de gevangenis van de stad München. Ten slotte is ook mevrouw Thi Ly Pham, die de Vietnamese nationaliteit bezit, van 29 maart tot en met 10 juli 2012 in bewaring gehouden in een gevangenis in Beieren, met dien verstande dat zij, in tegenstelling tot Bero en Bouzalmate, ermee heeft ingestemd dat zij samen met de gewone gevangenen werd ondergebracht.

Twee Duitse rechterlijke instanties (het Bundesgerichtshof en het Landgericht München I) hebben het Hof van Justitie verzocht zijn licht te laten schijnen over de omstandigheden waarin de lidstaten de bewaring van onderdanen van derde landen in afwachting van uitwijzing moeten verzekeren, gelet met name op de federale structuur van Duitsland en op de bevoegdheden van de Länder op het vlak van de tenuitvoerlegging van bewaringsmaatregelen. In de zaak Pham is bovendien de instemming van de betrokkene aan de orde.

In de conclusie van vandaag komt advocaat-generaal Bot tot de slotsom dat een lidstaat onderdanen van derde landen in afwachting van een verwijdering niet in een gevangenis in

¹ Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 over gemeenschappelijke normen en procedures in de lidstaten voor de terugkeer van onderdanen van derde landen die illegaal op hun grondgebied verblijven (PB L 348, blz. 98).

bewaring mag stellen met het argument dat er op een deel van zijn grondgebied geen speciale centra zijn, ook niet wanneer de betrokkene heeft afgezien van het recht om van de gewone gevangenen gescheiden te worden gehouden.

Bot brengt in herinnering dat volgens de tekst en de doelstelling van de richtlijn de bewaring van vreemdelingen moet plaatsvinden in speciale centra die passen bij het karakter en het doel van de bewaring, tenzij de lidstaat de vreemdelingen niet kan² onderbrengen in een dergelijke inrichting. In het licht van de bewoordingen van de richtlijn kan een lidstaat enkel in „noodsituaties” bevelen dat een vreemdeling in een gevangenis wordt ondergebracht. Advocaat-generaal Bot benadrukt dat volgens de richtlijn in een dergelijk geval migranten van de gewone gevangenen gescheiden moeten worden gehouden.

Volgens Bot houden die eisen rechtstreeks verband met de eerbiediging van de menselijke waardigheid en de grondrechten van migranten, wier bewaring in wezen verschilt van de tenuitvoerlegging van een straf. Dankzij die eisen kunnen een stelsel en materiële condities voor de bewaring worden gewaarborgd die passen bij hun juridische status en recht doen aan hun behoeften, met name de behoeften van gezinnen en kinderen.

Bot is dan ook van mening dat, afgezien van de door een toestroom van migranten veroorzaakte noodsituaties, een lidstaat de bewaring in een gevangenis slechts mag gelasten indien er uitzonderlijke en legitieme motieven zijn, bijvoorbeeld ontleend aan noodtoestand. Advocaat-generaal Bot leidt daaruit af dat het feit dat er op een deel van het grondgebied van een lidstaat geen speciale centra voor vreemdelingenbewaring zijn, niet aan die criteria van spoedeisendheid en ernst voldoet. Derhalve is een lidstaat verplicht, zodra er op zijn grondgebied een speciaal centrum voor bewaring is, de betrokkene in dat centrum in bewaring te stellen, ongeacht de federale structuur van het land of de geografische ligging van het centrum. Voorts wijst Bot erop dat in Duitsland de Länder samenwerkingsovereenkomsten kunnen sluiten om een antwoord te bieden op het ontbreken van de noodzakelijke inrichtingen.

Volgens advocaat-generaal Bot kan het argument van de Duitse regering dat bewaring in een gevangenis een „gunstiger maatregel” of „maatwerk” kan zijn voor een persoon die wacht op zijn verwijdering, niet slagen. Wat met name minderjarigen betreft, benadrukt Bot dat hun plaatsing in een jeugdgevangenis een schending meebrengt van de in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie³ verankerde rechten van het kind. Advocaat-generaal Bot merkt in dat verband voorts op dat bij de praktijk, die erin bestaat over te gaan tot bewaring in gevangenissen in plaats van in speciale centra voor vreemdelingenbewaring, de functie van een verblijf in de gevangenis en van de ermee samenhangende leefregels uit het oog worden verloren: een verblijf in de gevangenis heeft namelijk tot doel een straf ten uitvoer te leggen of in zeer specifieke omstandigheden een persoon ter beschikking van het gerecht te houden in afwachting van zijn berechting.

Bot kan zich evenmin vinden in het argument ontleend aan de kosten die verbonden zijn aan de inrichting van speciale centra voor vreemdelingenbewaring en de overbrenging van de betrokken personen, alleen al omdat juist vreemdelingenbewaring in gevangenissen zelf een zeer kostbare oplossing is, in termen van plaatsbezetting en inrichting van de accommodaties.

Wat de kwestie van de instemming van de betrokkene betreft (zaak Pham), brengt Bot in herinnering dat de richtlijn geen enkele uitzondering formuleert op de verplichting om migranten en gewone gevangenen van elkaar gescheiden te houden. Voorts is Bot van mening dat een in bewaring gestelde persoon ten opzichte van de autoriteiten in een zwakke positie verkeert, zodat niet kan worden uitgesloten dat hij zich, hoe subtiel ook, onder druk gezet voelt om in te stemmen

² Bot wijst erop dat de Duitse versie van de richtlijn („indien in een lidstaat *geen* speciale centra voor bewaring *bestaan*”) niet overeenkomt met de andere taalversies („indien een lidstaat [hen] *niet kan* onderbrengen in een gespecialiseerde inrichting voor bewaring”). Volgens Bot ontnemt de Duitse versie iedere nuttige werking aan het beginsel van bewaring in een speciaal centrum voor bewaring, aangezien lidstaten, wanneer zij de plaatsing van illegaal verblijvende migranten in gevangenissen kunnen gelasten, zouden kunnen worden ontmoedigd om dergelijke centra op voor bewaring in te richten.

³ Artikel 24, lid 3, van het Handvest.

(bovendien moet rekening worden gehouden met het feit dat de handelwijze van de autoriteiten mogelijkerwijze niet is ingegeven door het belang van de persoon, maar door puur materiële overwegingen). Tot slot heeft een dergelijke persoon, die zich in een staat van psychische ontredde bevindt, vaak niet de middelen om een advocaat in de arm te nemen en is hij niet altijd volledig op de hoogte van zijn rechten op het moment dat hem wordt gevraagd ervan af te zien. Daarom mag volgens Bot geen rechtskracht wordt toegekend aan een in dergelijke omstandigheden gegeven toestemming.

NOTA BENE: De conclusie van de advocaat-generaal bindt het Hof van Justitie niet. De advocaten-generaal hebben tot taak, in volledige onafhankelijkheid het Hof een juridische oplossing te bieden voor het concrete geschil. De rechters van het Hof beginnen vandaag met de beraadslagingen over het arrest, dat op een latere datum zal worden gewezen.

NOTA BENE: De prejudiciële verwijzing biedt de rechterlijke instanties van de lidstaten de mogelijkheid, in het kader van een bij hen aanhangig geding aan het Hof vragen te stellen over de uitlegging van het recht van de Unie of over de geldigheid van een handeling van de Unie. Het Hof beslecht het nationale geding niet. De nationale rechterlijke instantie dient het geding af te doen overeenkomstig de beslissing van het Hof. Deze beslissing bindt op dezelfde wijze de andere nationale rechterlijke instanties die kennis dienen te nemen van een soortgelijk probleem.

Voor de media bestemd niet-officieel stuk, dat het Hof van Justitie niet bindt.

De [volledige tekst](#) van de conclusie is op de dag van de uitspraak te vinden op de website CURIA.

Contactpersoon voor de pers: Stefaan Van der Jeught ☎ (+352) 4303 2170